

2013

2012

2011

2010

2009

ARTMARK
INSTITUTUL DE
MANAGEMENT
AL ARTEI

PIAȚA ROMÂNESCĂ DE ARTĂ RAPORT 2013

PIAȚA ROMÂNESCĂ DE ARTĂ

Rezumat	3
Licitațiile de artă	4
Evoluția volumelor de piață	4
Preferințele tematice în licitațiile de artă din România	5
Structura vânzărilor pe case de licitație	6
Evoluția prețurilor. Topuri și randamente de artist	7
Top 10 Recorduri în 2013	7
Inițiative pentru dezvoltarea pieței de artă	9
Expoziții itinerante	9
Tehnologii noi	9
Cursuri de formare și educare în domeniul artei	10
Asociațiile profesionale ale pieței de artă și inițiative de modernizare a legislației	10
Modificări în structura pieței	11
Piața de Artă Contemporană	12
Licitațiile de artă contemporană	12
Top 10 Tranzacții de artă contemporană în licitațiile din România	12
Top 10 Artiști contemporani după volumul tranzacționat în licitații în România în perioada 2011-2013	13
Top 10 Tranzacții de artă contemporană românească în licitațiile caselor internaționale	13
Top 10 Artiști contemporani români după volumul tranzacționat în licitațiile de artă internaționale, inclusiv România, în perioada 2011-2013	14
Impactul artei contemporane românești pe scena internațională de artă	15
Piața de artă contemporană românească raportată la gradul de dezvoltare al piețelor vecine	15

Raportul cuprinde constatări, concluzii și aprecieri cu privire la piața de artă românească, contextualizând evoluția proiectelor Casei Artmark, și se bazează pe datele cuprinse în Indexul Pieței Românești de Artă, rapoartele de piață ale anilor 2011 și 2012, baza de date Artprice, rezultatele înregistrate pe site-urile caselor de licitații (Alis, Artmark, Galeria Pal, Goldart, Grimberg, Quadro), comunicate de presă ale instituțiilor din domeniu și anchetele din presa de specialitate.

Toate prețurile și sumele menționate sunt în euro, dacă nu este specificat diferit.

Anul **2013** se înscrie în trendul ascendent pe care a pornit piața de artă din România, acum deja de mai bine de 5 ani. Continuând creșterile spectaculoase înregistrate în anii precedenți, 2013 a fost un an în care jucătorii din piața de artă s-au concentrat pe sporirea numărului de clienți prin diversificarea constantă a ofertei și prin activități conexe de formare și educare a publicului amator de artă.

Piața licitațiilor de artă din România s-a situat în 2013 la aprox. 15,1 milioane euro, într-o piață de artă ce poate fi estimată ca depășind 28 milioane euro¹. Diversificarea ofertei în piață a dus la creșterea numărului de tranzacții, licitațiile de artă înregistrând adjudecarea mai multor obiecte de artă decât în 2012 cu 6%.

Segmentul principal în licitațiile de artă din România a rămas arta de patrimoniu, în special creația artiștilor de importanță națională, ce concretizează în continuare cele mai mari valori de piață. Anul 2013 a oferit un nou record absolut pentru piața românească de artă: opera "Două fete" de Ștefan Luchian a fost adjudecată pentru suma de 300.000 euro. Dacă la vârful ofertei competiția este de regulă limitată, cele mai spectaculoase creșteri în sistemul licitațiilor sunt obținute de clasicii sfârșitului sec. XIX și începutului sec. XX, precum și moderniștii consacrați ai picturii interbelice, a căror accesibilitate relativă încă îi face cei mai căutați în rândul cumpărătorilor de artă.

Însă vedeta neașteptată a pieței de artă în 2013 a fost arta contemporană, cu vânzări în licitațiile naționale de artă cu 10% mai mari decât în 2012 (aprox. 1,4 milioane euro), noi recorduri de autor și succese notabile la nivel internațional. Dar în ciuda creșterilor semnificative în ultimii 3 ani, piața de artă contemporană românească este încă în proces de treptată cunoaștere și apreciere, departe de potențialul atins de țări din regiune precum Polonia, Rusia, Ucraina, Turcia ș.a.m.d.

Într-o piață în stadiu de dezvoltare, activitățile de formare a pieței au jucat un rol important în 2013. Artmark a continuat seria de evenimente naționale prin itinerarea unor expoziții cu opere de patrimoniu la Constanța, Timișoara, Arad, Iași, Ploiești, Brașov etc. și a accentuat nevoia de educare a publicului cu privire la obiectul de artă prin organizarea regulată de cursuri specializate de management al artei. Instrumentele deja consacrate ale pieței de artă, Indexul Pieței Românești de Artă și indicii pieței de artă (de rentabilitate și de lichiditate) și-au continuat menirea de transparentizare a comerțului cu artă, fiind prin consecvența monitorizării repere utile în evaluarea unei achiziții de artă cu rol investițional.

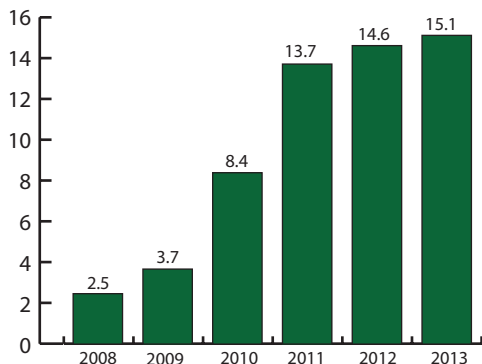
În pofida rezultatelor remarcabile, piața de artă românească se află într-un stadiu încă emergent, departe de probabilul său potențial (în prezent numără cca. 4-5 mii de clienți regulați și ocazionali, specialiștii apreciind că potențialul pieței românești este situat undeva în jur de 150 - 200 mii de cumpărători). Dată fiind vârsta tânără a pieței românești de artă, acest sistem prezintă încă o seamă de vulnerabilități, iar jucătorii din piață sunt deseori nevoiți să se confrunte cu reglementări incomplete, neactualizate, situație ce dă naștere unor controverse diverse (de la procedura de urmat în cazul contestării autenticității unei opere la dificultățile pe care le întâmpină un colecționar angajat în circulația internațională a valorilor culturale cu autoritățile vamale române).

¹ Adăugăm vânzărilor din licitații - singurele publice și contorizabile, valoarea estimată a subpieței vânzărilor private prin galerii de artă ori târguri de profil, inclusiv a tranzacțiilor neînregistrate în facturi fiscale ori certificate de vânzare emise conform HG 1420/2003.

EVOLUȚIA VOLUMELOR DE PIAȚĂ (ÎN TERMENI DE VALOARE A UNEI TRANZACȚII, RESPECTIV DE NUMĂR DE TRANZACȚII)

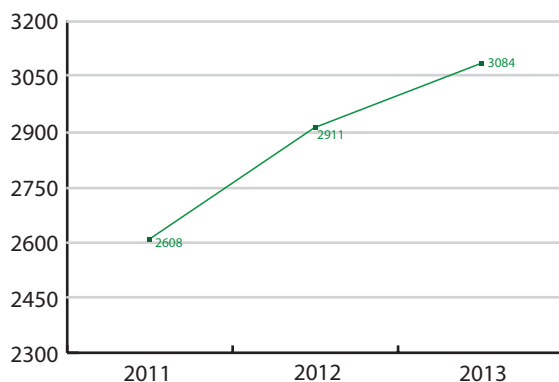
Licitațiile de artă au fost și în 2013 motorul pieței de artă din România. Atât valoarea totală a tranzacțiilor cât și numărul acestora a cunoscut o creștere față de anii precedenți.

Volume tranzacționate în licitații (milioane €)

Pe fundalul prelungirii situației economice incerte, operatorii din piața de artă s-au adaptat noilor condiții și au urmărit, pe lângă capodoperele artistice din vârful ofertei, să acomodeze un număr cât mai mare de clienți de licitație în căutare de valori accesibile. Având în vedere că cererea din piață a fost guvernată de investitori mai prudenți dar și mai activi în relație cu o investiție alternativă considerată mai prudentă, oferta din licitații a devenit mult mai variată, extinzându-se pe teme și categorii de produse din palierul de prețuri medii și mici. În timp ce volumul total al tranzacțiilor în licitații publice a crescut în 2013 cu 3% față de 2012, respectiv 10% raportat la anul 2011, numărul de tranzacții de artă plastică de autor (înscrise în Indexul Pieței de Artă Românească) a cunoscut creșteri de 6% față de anul precedent și 18% față de acum 2 ani.

Numărul de tranzacții de artă plastică în licitații

Dacă ne raportăm însă la creșterea întregii piețe de licitații de artă din România, incluzând și arta decorativă și obiectele de colecție, valoarea este mult mai mare și creșterea anuală mai pronunțată. Numai la Artmark au fost scoase la vânzare în ultimele 6 luni ale anului precedent 2.014 obiecte de artă, cu o rată medie de adjudecare de peste 75%.

PREFERINȚELE TEMATICE ÎN LICITAȚIILE DE ARTĂ DIN ROMÂNIA

Numărul mare de tranzacții ale anului 2013 corespunde atât continuării unor teme de licitație cu tradiție în piața de artă cât și unor premiere tematice.

Ca în fiecare an, Licitația aniversară Artmark reprezintă cel mai important moment al pieței de artă. Iarna acesta, când Artmark a împlinit 5 ani de existență, rezultatele au fost spectaculoase: o rată de adjudecare de 97% din totalul loturilor, vânzări totale de aprox. 1,3 milioane de euro, 283 palete participante distincte, peste 600 participanți în sala de licitație, la care se adaugă 110 participanți online, 134 loturi adjudecate în sală consecutiv - sunt cifrele ce redau nivelul pieței de artă în seara de 18 decembrie în sala mare a Ateneului Român.

Pe lângă cele 4 momente pivot ale pieței de artă - licitațiile Artmark de sezon (martie – Licitația de Primăvară, iunie – Licitația de Vară, octombrie – Licitația de Toamnă, decembrie – Licitația de Iarnă), de mix de portofoliu, ale căror vânzări testează de fiecare dată pragul de 1 milion de euro pe seară de licitație, Artmark a reluat în anul 2013 o serie de licitații tematice deja consacrate ale Casei. În februarie 2013, cele 2 seri de Licitații Artmark de Mărțișor au facilitat vânzări de 570.310 euro, cu creșteri spectaculoase a prețurilor, ce au dus indicele colecționarului de portofoliu, Art-Consacrat, către un nou maxim istoric, la 3182 puncte. Licitația de Impresionism și Postimpresionism Românesc a obținut vânzări totale de 587.700 euro, o cifră cu aproape 50% mai mare decât valoarea de pornire a loturilor și 89% rată de adjudecare.

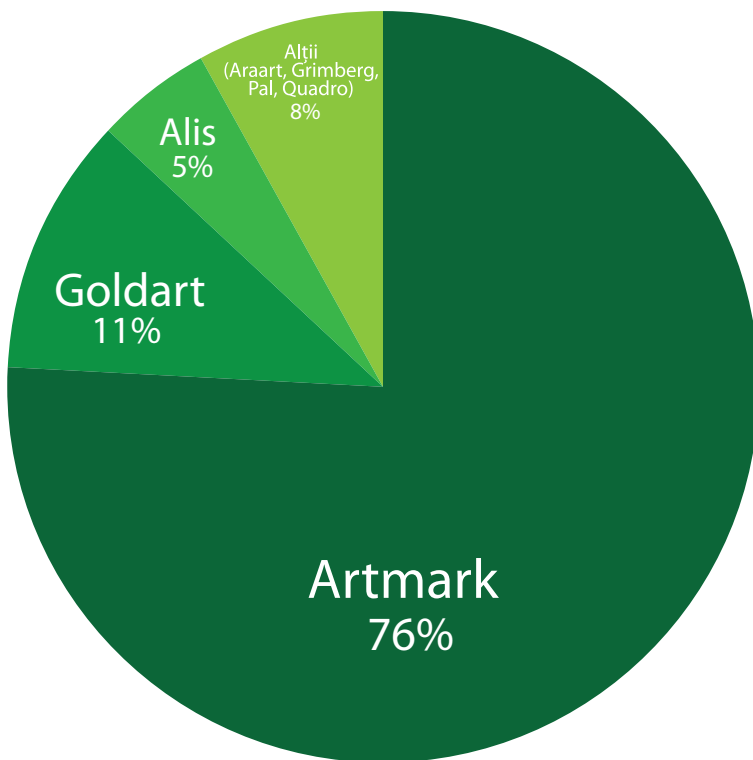
Din aceeași serie de licitații tematice deja consacrate în calendarul Artmark, Licitația Vechi Maeștri ai Picturii Românești a confirmat interesul publicului pentru acest segment prin vânzări totale de 447.100 euro, mai mult decât dublul totalului de 204.800 euro obținut de aceeași tematică cu un an înainte, și 96% rată de adjudecare. Licitația România Regală a cunoscut vânzări totale de 96.555 euro, cu 35% peste rezultatele licitației cu aceeași tematică din 2012 și o competiție acerbă, peste 20 de pași de licitare pentru niște loturi de excepție, precum o acuarelă de Regina Maria sau drapelul tricolor cu stema Regatului și cifra Regelui Mihai I.

Dintre tematicile de licitație în premieră în 2013 am menționa: Licitația de Pictură și Sculptură Europeană (valoare totală de adjudecare 129.900 euro) sau Licitația de Eleganță (valoare totală de adjudecare 149.870 euro), precum și tematici inedite, mai accesibile și cu pronunțată valoare simbolică: Judaica (53.720 euro), Licitația de artă religioasă (24.795 euro), Licitația România Iluministă – Primele Lumini (29.525 euro), Licitația de Științe Ezoterice inclusiv Extraterestria (25.978 euro), dar și Licitația memorabilia - Muzică și Poezie (24.048 euro).

Cea mai mare apreciere a unei tematici în licitațiile de artă din 2013 a fost înregistrată însă de arta postmodernă, neo-avangardă și contemporană. Anul 2013 s-a evidențiat prin interesul sporit al publicului român față de acest segment, cele 4 licitații tematice de artă postmodernă și contemporană organizate de Artmark în 2013 s-au bucurat de rate de adjudecare între 83% și 92%, cu un total al vânzărilor de 1.157.220 euro. Față de care totalul vânzărilor de artă postmodernă și contemporană în licitațiile publice organizate în România în 2013, incluzând și tranzacțiile din licitațiile de mix de portofoliu, a fost de 1.361.525 euro.

STRUCTURA VÂNZĂRILOR PE CASE DE LICITAȚIE

Oferta bogată a Casei Artmark a menținut-o în topul caselor de licitații din România, într-o piață în continuă dezvoltare. Pentru al cincilea an consecutiv, Artmark este leader-ul licitațiilor din România cu 76% cotă de piață, conform datelor Indexului Pieței Românești de Artă.

Structura vânzărilor pe case de licitație în 2013

EVOLUȚIA PREȚURILOR. TOPURI ȘI RANDAMENTE DE ARTIST

Analizând evoluția individuală a unor artiști în licitațiile de artă, putem concluziona că segmentul principal a rămas arta de patrimoniu prin artiștii de celebritate națională, care înregistrează în continuare cele mai mari valori de piață. Anul 2013 a oferit un nou record absolut pentru piața românească de artă: opera "Două fete" de Ștefan Luchian a fost adjudecată pentru suma de 300.000 euro, depășind astfel un nou prag psihologic.

Dacă în 2008, piața de artă din România a cunoscut prima vânzare într-o licitație publică de peste 100.000 euro pentru opera "Fată în roz" de Nicolae Tonitza, în 2011 în cadrul licitațiilor Artmark de primăvară am asistat la primele tranzacții de peste 200.000 euro pentru opere de Nicolae Grigorescu, pentru ca pragul de 300.000 euro să fie depășit în 2013 de un al treilea mare maestru al artei românești, Ștefan Luchian.

Extrapolând acest trend, ne așteptăm ca într-o perioadă 2-5 ani să se ajungă la prețul de adjudecare de peste jumătate de milion de euro pentru capodopere ale patrimoniului național. Deși creșterile ultimilor ani sunt concentrate și susținute, în comparație cu țările din regiune transpare caracterul încă emergent al pieței de artă din România, unde opere ale artiștilor consacrați se mai pot achiziționa la prețuri de câteva sute de euro (sub pragul de 1.000 de euro).

În top 10 tranzacții în piața de artă din România în 2013, a căror sumă totală se ridică la 1.237.000 euro (cu 8% mai mult decât valoarea totală a top 10 tranzacții în 2012), pe lângă marii maeștri – veteranii recordurilor în piața de artă românească – Grigorescu, Andreescu, Luchian și Tonitza, care ocupă fiecare mai multe poziții în top, se regăsește pentru prima dată avangardistul Victor Brauner, cu opera "Poetul Geo Bogza arată capului său peisajul cu sonde". Tabloul a fost adjudecat contra sumei de 120.000 euro la licitația Artmark din februarie 2013.

Top 10 Recorduri în 2013

	Autor	Titlu	Casa de licitații	Valoare de adjudecare (€)
1	Ștefan Luchian	Două fete	Goldart	300.000
2	Ștefan Luchian	Tufănele galbene	Artmark	170.000
3	Nicolae Grigorescu	Întoarcerea de la târg	Artmark	150.000
4	Ioan Andreescu	Ulcică cu flori de câmp	Artmark	150.000
5	Nicolae Grigorescu	Costum verde de bal (Colombina în verde)	Artmark	142.000
6	Ioan Andreescu	Femei în parc	Artmark	130.000
7	Victor Brauner	Poetul Geo Bogza arată capului său peisajul cu sonde	Artmark	120.000
8	Nicolae Tonitza	Tahitiană	Artmark	110.000
9	Ștefan Luchian	Primăvară (Două muze)	Artmark	100.000
10	Nicolae Tonitza	Noapte bună!	Artmark	90.000

Dacă la vârful ofertei competiția este limitată, cele mai spectaculoase creșteri în sistemul licitațiilor sunt obținute de clasicii sfârșitului de sec. XIX și începutului de sec. XX, precum și de modernității consacrați ai picturii interbelice, a căror accesibilitate relativă îi face încă cei mai căutați în rândul cumpărătorilor de artă. Pentru a oferi câteva exemple de opere intens dezbătute: pictura "Țigăncușă" de Octav Băncilă a fost adjudecată în Licitația Artmark de Artă Importantă după 49 pași de licitare contra sumei de 23.000 euro (pe fundalul unei estimări a specialiștilor casei de 2.000-3.000 euro), Frederick Storck cu sculptura "Pierrot", adjudecată după 27 pași de licitare la 12.000 euro (de 3 ori valoarea maximă estimată, record absolut de artist), sau "Venețiana" de Theodor Aman, adjudecată după 18 pași de licitare pentru 42.500 euro (față de o estimare de 15.000 - 25.000 euro record absolut de artist).

Interesul crescut al publicului pentru acest segment de piață, artiști consacrați cu lucrări relativ accesibile, este reflectat și de evoluția artiștilor captați de Indexul Pieței Românești de Artă, parte dintre acești artiști cunoscând un randament extrem de atractiv în 2013: Lucian Grigorescu (+38.82%), Merica Râmnicăneanu (+26.59%), Rudolf Negely (+58.56%), Conston (+55.62%), Constantin Isachie Popescu (+56.79%), George Catargi (+29.32%).

Cele mai multe recorduri de autor din piața licitațiilor de artă din România s-au obținut însă în segmentul de artă contemporană. Printre cele mai spectaculoase recorduri în acest segment sunt: Andrei Cădere - Spring in Wonderland, adjudecat pentru 22.000 euro, în ciuda estimării Casei de 4.000-6.000 euro, sau Gili Mocanu - Untitled, adjudecat pentru 11.000 euro, pe fundalul unei estimări de doar 900-1.500 euro. Alte recorduri ale artiștilor contemporani îi includ pe: Alin Gheorghiu (12.000 euro, față de recordul anterior de 7.561 euro la Galeria Numismatică, în septembrie 2008), Viorel Mărginean (9.500 euro față de recordul anterior de 8.000 euro în 2010), Alexandru Rădvan (4.240 euro), Victor Man (14.000 euro, la premiera sa în licitații în România cu o lucrare de mici dimensiuni, 33x25 cm), Natalia Dumitrescu (7.000 euro, față de recordul anterior de 3.500 euro în 2012).

Pentru artiștii contemporani cu tradiție în licitațiile publice din România, rezultatele optimiste din licitații s-au tradus în randamente îmbucurătoare, conform Indexului Pieței Românești de Artă (2013 față de 2012): Georgeta Năpăruș (+169.77%), Horia Bernea (+22.72%), Corneliu Baba (+24.18%), Sabin Bălașa (+30.53%), Ion Țuculescu (+55.07%).

INIȚIATIVE PENTRU DEZVOLTAREA PIEȚEI DE ARTĂ

Expoziții itinerante

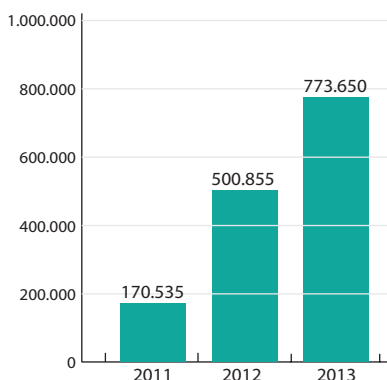
Din poziția de leader, Artmark și-a asumat rolul de formator de piață, continuând activitățile educative și de sporire a interesului și fondului de cunoștințe despre arta românească, în context internațional. În 2013 Artmark a itinerat o seamă de expoziții de licitație la nivel național, facilitând amatorilor de artă din orașe precum Constanța, Timișoara, Arad, Iași, Ploiești, Brașov, Focșani, Buzău, Sfântul Gheorghe, Bacău, Piatra Neamț etc. accesul la capodopere ale creației artistice românești din colecții private.

Parte din acest program, expoziția Licitației de Primăvară a Casei Artmark a readus la viață Cazinoul din Constanța, clădirea simbol a orașului de la malul mării. Aproape 3.000 de amatori de artă, curioși, colecționari împătimiti, cât și vizitatori ajunși la Constanța din diferite colțuri ale țării au trecut pragul Cazinoului, timp de două zile și jumătate, pentru a admira câteva zeci de capodopere ale artei plastice românești. Casa Artmark, cu sprijinul autorităților locale constănțene, și-a propus astfel să readucă în discuție problema conservării și repunerii în circuitul public a unor opere culturale amenințate cu diferitele forme de decădere: uitare, nepăsare, blocaj administrativ, schimbare de destinație locativă.

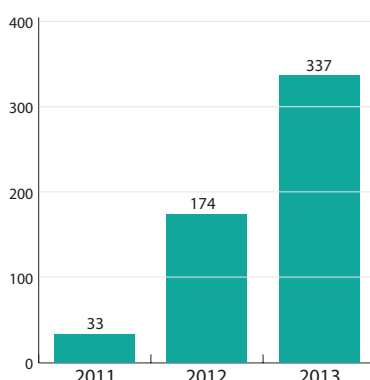
Tehnologii noi

Într-un an în care casele de licitație au luptat pentru creșterea accesibilității publicului la produsul cultural, Artmark s-a aliniat trendurilor internaționale prin accentul pe care l-a pus pe mediul online și posibilitatea clienților de a licita de oriunde prin intermediul Internetului. Sistemul Artmark Live a fost lansat în 2011, Artmark rămânând deocamdată singura casă locală de licitații care permite clienților să plaseze oferte online în timp real, intrând în competiție directă cu sala de licitație. Numărul de participanți online și volumul de adjudecări prin sistemul de licitare live online a crescut constant de la an la an, cu 93% mai multe loturi adjudecate în online în 2013 față de anul precedent și cu o valoare a tranzacțiilor cu 54% mai mare.

Valoarea loturilor adjudecate prin Artmark Live (€)

Numărul loturilor adjudecate prin Artmark Live

Dacă la cea mai mare casă de licitații din lume, Christie's, procentul adjudecărilor prin platforma de licitare live online contează pentru o medie de 25%, acest procent a fost atins în România până acum doar de Licitația de Avangardă și Expresionism din februarie 2013 (vânzări prin Artmark Live de 207.660 euro într-o singură sesiune de licitare). Cel mai mare număr de participanți online într-o singură licitație, 110, a fost înregistrat de Licitația de Iarnă Artmark din decembrie 2013.

Cursuri de formare și educare în domeniul artei

Tot din seria de evenimente de informare și educare a publicului, Artmark a continuat și dezvoltat, prin Institutul Artmark de Management al Artei, programa de cursuri de weekend despre arta românească și mecanismele de funcționare a pieței de artă.

Fondat în 2011, Institutul Artmark de Management a organizat, din aprilie 2011 și până în noiembrie 2012, 11 sesiuni de cursuri, grupate în două specializări: Cursuri de Management al Artei, respectiv Arta Contemporană Românească și Piața. Cursurile Artmark s-au bucurat de prezența a peste 350 de cursanți și 65 de lectori, dintre cele mai importante personalități din piața de artă românească, dar și invitați de seamă din afara țării: Mircea Deac, Magda Cârnelci, Erwin Kessler, Adrian Guță, Mihai Nicodim, Ion Grigorescu, Cristian Albu (Christie's, Londra), Vesselina Sarieva (Sariev Gallery, Plovdiv), Gabriel Badea Păun, Radu Stern, Mihai Pop, Teodor Graur, Dumitru Gorzo, Emilian Radu, Pavel Șușară, Zoltán Somhegyi (Art Market Budapest), Marian Zidaru, Roman Tolici, Corina Șuteu, Mihai Oroveanu, Alexandru Rădvan, Diana Dochia, Răzvan Ion, Eugen Rădescu, Tiberiu Alexa, Doina Păuleanu, Cătălin Davidescu ș.a.

Asociațiile profesionale ale pieței de artă și inițiative de modernizare a legislației

2013 este totodată anul revirimentului inițiativelor de organizare și reprezentare la nivel asociativ a breslelor profesionale ale pieței de artă.

ACOAR, Asociația Comercianților de Opere de Artă din România, afiliată CINOA, înființată în 2009, a coagulat mai mult interes la nivelul breslei decât în trecut, aproape dublându-și numărul de membri, structurându-se în 4 secțiuni ce reflectă actuala evoluție a pieței de artă: departamentul de artă de patrimoniu, departamentul de artă contemporană, departamentul de licitații de artă și departamentul presei pieței de artă. Totodată, și-a lansat propriul site și o revistă electronică prin care popularizează obiectivele asociației și evenimentele membrilor, dar, cel mai important, a pus în dezbatere și promovat la nivel instituțional două proiecte de modernizare a reglementării pieței românești de artă: un proiect de norme ale Ministerului Culturii pentru recunoașterea, încurajarea și dezvoltarea pieței de artă românească, respectiv un proiect de norme ale Autorității de Supraveghere Financiară pentru extinderea obiectului investițional al instituțiilor financiare la operele de artă românească, proiecte ce se află în varii stadii de lucru cu autoritățile amintite.

Semnificativ pentru 2014, ACOAR a anunțat deja proiectul organizării în perioada mai-iunie a acestui an în București a unui prim târg profesionist de artă, la care să participe atât membri ACOAR dar și invitați ai acestuia, din România ori străinătate. În paralel cu evoluția interesantă și promițătoare și pentru 2014 a pieței de artă contemporană, tot în 2013 s-a constituit și o asociație profesională de nișă, AGACOR, reunind câțiva dintre cei mai importanți profesioniști ai artei românești contemporane. Totodată, Asociația Experților și Evaluatorilor de Artă din România, îndeosebi prin departamentul său de Evaluatori, și-a continuat demersurile pentru profesionalizarea activității de profil, organizând cursuri și multiplicându-și pozițiile publice.

Merită amintite și energicele inițiative ale RNMR, Rețeaua Națională a Muzeelor din România, concentrate pe lărgirea accesului public la platforma culturală a muzeelor, reformarea funcțiilor muzeului și intens-dezbătutul proiect al organizării Muzeului Comunismului în România.

Rămâne de așteptat și evaluat în anii următori rolul și eficiența activității militante a asociațiilor profesionale în modernizarea cadrului legal și administrativ aplicabil pieței de artă, întru corecta definire, gestionare și surmontare a vulnerabilităților tinerei piețe românești de artă.

MODIFICĂRI ÎN STRUCTURA PIEȚEI

Pe fondul uzualei fremătări de nașteri ale unor noi proiecte galeristice și extincții deopotrivă, de altminteri un loc comun în viața unei piețe emergente de artă în care succesul depinde de orientare și adaptare, anul 2013 a cunoscut câteva evoluții remarcabile, toate la nivelul de organizare a pieței secundare.

Prima dintre acestea, în ordine cronologică, este modificarea structurii acționariale a casei de licitații Araart, casă a cărei controversată activitate a generat, în ultimii doi ani, mai multe investigații, unele de presă, altele administrative, cu privire îndeosebi la autenticitatea unora dintre loturile puse în vânzare, atribuite unor celebri artiști de patrimoniu, dar și unora dintre reprezentanții avangardei internaționale. Astfel familia Dan și Monica Andronic, ce deținea jumătate din acțiunile casei, a anunțat că a ieșit din acționariat, cedând asociatului Ariadna Zeck, istoricul de artă ce desfășura managementul propriu-zis al casei, acțiunile și responsabilitatea integrală a politicii de expertizare și selecție a loturilor de licitație. La acest moment casa Araart, înființată în 2009 și condusă de Ariadna Zeck, istoric de artă și expert în bunuri de artă religioasă, este la a treia formulă acționarială.

O tristă evoluție a anului 2013 privește încetarea activității de licitație a casei Monavissa, casă înființată în decembrie 2002, din care s-a separat în 2008 actuala casă de licitație Goldart, urmare a unui conflict între acționarii de atunci ai casei Monavissa, între care și familia Ghilduș, actuala deținătoare a casei Goldart.

Însă încetarea activității casei Monavissa pare a fi compensată cu vârf și îndesat de deschiderea în a doua jumătate a anului 2013 a casei de licitații Grimberg, ce a organizat o expoziție impresionantă în luna octombrie, urmată de o ambițioasă licitație în decembrie. Casa Grimberg, sub numele ei statutar Da Vinci, este de altminteri la a doua inițiativă de gen, prima sa licitație de artă fiind de fapt întreprinsă în urmă cu peste douăzeci de ani, în august 1992. Proprietarul casei Grimberg, negustorul de artă Ștefan Grimberg, a comunicat public că va continua, indiferent de rezultatele primei licitații, proiectul casei de licitații, anunțând deja un prim eveniment pentru luna februarie a lui 2014.

Notabilă, deși nu constă într-o schimbare de proprietate, este și comunicarea publică către sfârșitul lui 2013 de către casa Artmark a Consiliului său de Excelență, ce acoperă, ghidează și girează activitatea întregii platforme culturale Artmark, inclusiv Centrul Cultural ArtSociety și Institutul de Managementul Artei, cuprinzând ilustre personalități culturale sau publice românești, cu misiunea declarată de a se implica în creșterea vizibilității culturii românești și a impactului acesteia în modelarea societății românești, de la Președintele României (1996-2000) prof. univ. dr. Emil Costăntinescu la Prințesa Marina Sturdza ori la artistul Ioan Sbârciu, Președintele Senatului Universității de Artă Cluj, sau la Catrinel Pleșu, directorul Centrului Național al Cărții etc.

Nu poate trece neobservată și numirea în Consiliu a Angelei Baillou, directorul general al Christie's Austria, în coordonarea activităților pentru Europa Centrală și de Est, pe fondul intensificării colaborării profesionale între cele două case și a interesului manifest al Christie's pentru evoluția pieței regionale.

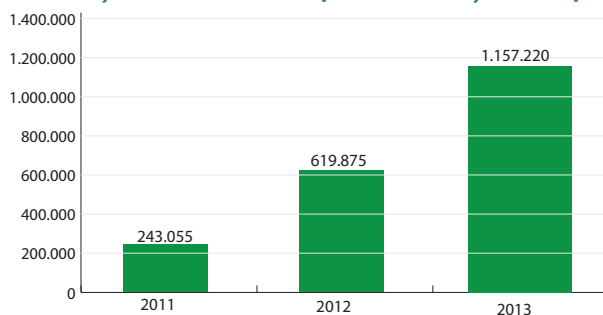
PIAȚA DE ARTĂ CONTEMPORANĂ

Anul 2013 poate fi supranumit “anul artei contemporane românești” de vreme ce acest segment s-a bucurat de realizări remarcabile pe toate planurile. Licitațiile de artă contemporană din România au ținut capul de afiș cu cele mai multe vânzări record de autor, depășind cu mult estimările experților, galeriile de artă românești au fost prezente la evenimente internaționale importante, iar artiștii români s-au bucurat de aprecierea internațională prin premii, expoziții și sume fără precedent la marile case internaționale de licitații.

LICITAȚIILE DE ARTĂ CONTEMPORANĂ

Casa de licitații Artmark, leader-ul pieței de licitații din România, a început organizarea de licitații tematice de artă postmodernă și contemporană în aprilie 2011, iar de atunci a crescut constant numărul de evenimente dedicate: 2 licitații în 2011, 3 în 2012 și 4 în 2013. Volumele tranzacționate nu numai că s-au triplat, dar interesul din ce în ce mai avizat al publicului a dus la valori fără precedent pentru acest segment de piață.

Vânzări în licitațiile Artmark de artă postmodernă și contemporană (€)

Prețurile obținute de arta contemporană în licitațiile publice rămân însă mult sub recordurile din segmentul de artă clasică și modernă.

Top 10 Tranzacții de artă contemporană în licitațiile din România

	Autor	Titlu	Casa de licitații	Valoare de adjudecare (€)
1	Alexandru Bunescu	Prințesa	Artmark, 2011	35.000
2	Ion Mândrescu	Omul, Timpul, Spațiul	Artmark, 2012	30.000
3	Horia Bernea	Grădină	Goldart, 2012	25.000
4	Andrei Cădere	Primăvară	Artmark, 2013	22.000
5	Horia Bernea	Prapor	Goldart, 2012	17.000
6	Sabin Bălașa	Norii copilăriei	Goldart, 2008	16.111
7	Ștefan Câlția	Întâlnirea	Artmark, 2011	16.000
8	Paul Neagu	Edgerunner	Artmark, 2013	16.000
9	Ștefan Câlția	Călător cu aripi roșii	Artmark, 2013	16.000
10	Constantin Piliuță	Balerine	Artmark, 2011	15.500

O perspectivă ușor diferită este redată sub condiția prezenței susținute a artiștilor pe piață. Eliminând tranzacțiile record solitare, un top al artiștilor contemporani după volumul de tranzacții din piață în perioada 2011-2013, îl redă pe Constantin Piliuță drept artistul contemporan cu cea mai mare "cifără de afaceri" în licitațiile din România.

Top 10 Artiști contemporani după volumul tranzacționat în licitații în România în perioada 2011-2013

	Artist	Valoare totală tranzacționată (€)
1	Constantin Piliuță	428.115
2	Horia Bernea	273.210
3	Ștefan Câlția	249.692
4	Sabin Bălașa	232.986
5	Ion Pacea	149.030
6	Vasile Grigore	113.168
7	Sorin Ilfoveanu	101.722
8	Georgeta Năpăruș	85.259
9	Horia Damian	81.609
10	Tia Peltz	68.476

Dacă arta de patrimoniu conduce în topurile din România, vechii maeștri și moderniștii români fiind cei mai apreciați la ei acasă, în cazul artei contemporane, cererea depășește granițele țării. Puterea de cumpărare sporită și stadiul avansat al pieței de artă internaționale își spun cuvântul la nivelul cotelor internaționale ale artiștilor români.

Top 10 Tranzacții de artă contemporană românească în licitațiile caselor internaționale

	Autor	Titlu	Casa de licitații	Valoare de adjudecare (€)
1	Adrian Ghenie	Regele	Sotheby's, 2013	212.238
2	Avigdor Arikha	Nud în oglindă	Gordon Auctions, 2000	133.426
3	Andrei Cădere	A13002040	Christie's, 2011	129.470
4	Adrian Ghenie	Bătălia cu plăcinte II	Tajan, 2013	129.470
5	Adrian Ghenie	Dr Mengele II	Sotheby's, 2013	120.000
6	Daniel Spoerri	Mâncat de Marcel Duchamp	Artcurial, 2008	117.609
7	Avigdor Arikha	Autoportret cu cămașă roșie	Sotheby's, 2001	110.000
8	Daniel Spoerri	Zidurile au urechi	Farsetti, 2008	95.955
9	Daniel Spoerri	Dracul pe pământ	Artcurial, 2006	88.000
10	Andrei Cădere	Bare de lemn roșii, albastre, portocalii, verzi, galbene și violete	Christie's, 2011	85.000

Adrian Ghenie (n. 1977, Baia Mare - lucrează și trăiește la Cluj și Berlin) a cunoscut în 2013 prima tranzacție într-o licitație publică de peste 200.000 euro. Cererea sa solidă pe piața internațională este fundamentată de un număr de tranzacții la un nivel de preț susținut, toate operele reprezentative ale artistului care au apărut pe piața secundară în ultimul an s-au vândut la sume de peste 100.000 euro. Adrian Ghenie nu este încă prezent pe piața secundară din România, operele sale figurând doar în licitațiile externe de contemporană.

Reprezentat din 2011 de Galeria Pace, una dintre cele mai importante galerii la nivel internațional, dar lucrând în continuare și cu Galeria Plan B (a cărui co-fondator a fost în 2005) și Galeria Mihai Nicodim din Los Angeles, Ghenie a fost în expunere în unele dintre cele mai importante instituții. A avut expoziții solo la Museum of Contemporary Art Denver; Stedelijk Museum voor Actuele Kunst, Ghent; Muzeul Național de Artă Contemporană, București. A fost expus la Palazzo Grassi, François Pinault Foundation, Veneția; Tate Liverpool; Bienala de la Praga; Bienala București; San Francisco Museum of Modern Art; Fondazione Palazzo Strozzi, Florența. Se află în colecțiile Hammer Museum, Los Angeles; Museum of Contemporary Art, Los Angeles; Museum van Hedendaagse Kunst, Antwerp; San Francisco Museum of Modern Art; Stedelijk Museum voor Actuele Kunst, Ghent.

Dacă Avigdor Arhika (1929, Rădăuți – 2010, Paris) este mai puțin cunoscut publicului din România, el părăsind țara în 1944, iar Daniel Spoerri (n. 1930, Galați) trăiește din 1942 în Elveția, Andrei Cădere (1934, Varșovia – 1978, Paris), un alt artist care a părăsit România, în 1967, a început să fie revendicat de către cultura românească. În 2008 Muzeul Național de Artă Contemporană din București i-a dedicat lui Andrei Cădere o expoziție personală, iar în 2013 artistul a avut prima sa vânzare într-o licitație publică în România, cu o lucrare timpurie "Primăvară" (Spring in Wonderland), ce s-a vândut cu 22.000 euro (mult peste estimările experților de 4.000-6.000 euro).

În timp ce Top 10 Tranzacții de artă contemporană românească în licitațiile caselor internaționale este dominat de doar 4 artiști, un top după volumul tranzacționat în licitațiile de artă internaționale, inclusiv România, în perioada 2011-2013, cuprinde artiștii români contemporani cu prezență susținută în licitații, vizibilitate și cerere.

Top 10 Artiști contemporani români după volumul tranzacționat în licitațiile de artă internaționale, inclusiv România, în perioada 2011-2013

	Artist	Valoare totală tranzacționată (€)
1	Adrian Ghenie	577.422
2	Constantin Piliuță	428.115
3	Gert & Uwe Tobias	402.964
4	Avigdor Arikha	365.790
5	Horia Bernea	310.377
6	Andrei Cădere	302.044
7	Natalia Dumitrescu	287.003
8	Ștefan Câlția	249.692
9	Sabin Bălașa	232.986
10	Horia Damian	220.123

IMPACTUL ARTEI CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI PE SCENA INTERNAȚIONALĂ DE ARTĂ

Arta contemporană românească s-a bucurat de un avânt fără precedent în ultimii ani, atât prin rezultatele obținute la licitații internaționale și locale, dar și prin prezența la evenimente marcante ale scenei internaționale de artă.

Pavilionul României la Bienala de la Veneția din 2013, ce a găzduit proiectul Alexandrei Pirici și al lui Emanuel Pelmuș, „An Immaterial Retrospective of the Venice Biennale”, s-a bucurat de aprecieri dintre cele mai laudative, în timp ce curatorul Massimiliano Gioni i-a inclus pe artiștii români Geta Brătescu, Ștefan Bertalan și Andra Ursuta în proiectul Il Palazzo Enciclopedico din Pavilionul central.

Arta românească contemporană a beneficiat de o atenție internațională și prin expoziția Romanian Scenes organizată de Espace Culturel Paris, în perioada 11 octombrie 2013 – 11 ianuarie 2014. 13 artiști au reprezentat Bucureștiul și Clujul în galeria de pe Champs Elysées: Geta Brătescu, Adrian Ghenie, Mircea Suci, Șerban Savu, Ion Grigorescu, Ciprian Mureșan, Sergiu Toma, Ioana Bătrănu, Dan Beudean, Mihut Boșcu Kafchin, Simon Cantemir Hausi, Oana Farcaș și Bogdan Vlăduță.

Tot anul trecut, Deutsche Bank l-a desemnat „Artistul anului 2014” pe artistul român Victor Man (n. 1974, Cluj). Man urmează să beneficieze de o expoziție personală la Deutsche Bank KunstHalle în perioada 20 martie – 1 iunie 2014. La categoria premii internaționale importante se înscrie și Discovery Prize obținut de Adrian Ghenie, reprezentat de Galeria Plan B din Cluj și Berlin, la prima ediție a Art Basel Hong Kong în mai 2013.

În a doua parte a anului 2013, Casa de licitații Tajan a organizat la Paris a doua ediție a Licitației caritabile pentru Fabrica de Pensule, deja cunoscutul spațiu de artă contemporană din Cluj. Cele 23 de opere de artă contemporană românească scoase la vânzare au strâns fonduri de 286.803 euro, ce vor fi folosite pentru renovarea și dezvoltarea Fabricii de Pensule.

PIAȚA DE ARTĂ CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ RAPORTATĂ LA GRADUL DE DEZVOLTARE AL PIEȚELOR VECINE

Deși rezultatele obținute de arta contemporană românească la nivel internațional sunt dintre cele mai încurajatoare, comparația cu alte țări din regiune arată că arta românească postbelică și contemporană este încă mult sub potențialul său valoric.

În timp ce prețurile obținute la nivel internațional de către artiștii contemporani români le depășesc cu mult pe cele pe care este dispus să le investească colecționarul român, o comparație între top 10 recorduri și volume tranzacționate în ultimii 3 ani între România și țări precum Turcia și Polonia demonstrează că piața de artă contemporană românească se află abia la începutul procesului de emergență.

Dacă recordul de preț în licitație pentru un artist contemporan român este de 212.238 euro, anul 2013 fiind primul în care o lucrare de un artist contemporan român s-a vândut cu peste 200.000 euro, după ce pragul de 100.000 euro a fost depășit doar cu un an înainte, atât Polonia cât și Turcia au cel puțin un artist contemporan care a vândut o lucrare cu peste 1 milion de euro.

În cazul Poloniei se observă că top 6 recorduri sunt obținute la case de licitații internaționale, similar cazului României, pe când în cazul Turciei aproape toate tranzacțiile record sunt obținute la nivel național, dovadă a efervescentei din piața de artă contemporană turcească. În ambele cazuri, valoarea tranzacționată în perioada 2011-2013 conține și tranzacții la nivel internațional, semn că artiștii respectivi sunt apreciați și în afara granițelor țării.

Chiar dacă eliminăm în cazul Poloniei tranzacțiile încheiate în afara țării, tot observăm că s-a depășit la nivel național pragul de 100.000 euro pentru o lucrare de artă contemporană, aproape de 3 ori mai mult decât recordul de pe piața românească (35.000 euro pentru Alexandru Bunescu). Tranzacția poloneză record a avut loc în anul 2013, ceea ce probează continuitatea procesului de creștere a pieței de artă contemporană din Polonia, deși deja la un nivel mult mai avansat decât piața din România.

Top 10 Artiști contemporani polonezi

	Autor	Record (€)	Casa de licitații	Valoare tranzacționată 2011-2013 (€)
1	Magdalena Abakanowicz	1.346.270	Heritage Auctions, Dallas TX, 2013	1.794.593
2	Roman Opalka	772.411	Christie's, London, 2010	2.794.896
3	Piotr Uklanski	741.150	Phillips de Pury & Company, London, 2006	792.209
4	Alina Szapocznikow	480.000	Pierre Berge & Associates, Brussels, 2011	1.427.880
5	Wilhelm Sasnal	243.474	Christie's, New York NY, 2007	660.529
6	Igor Mitoraj	174.936	Sotheby's, New York NY, 2011	1.464.920
7	Wojciech Voy Fangor	105.292	Desa Unicum, Warsaw, 2013	1.324.063
8	Jerzy Nowosielski	87.156	Desa Unicum, Warsaw, 2013	1.087.679
9	Tadeusz Kantor	79.561	Desa Unicum, Warsaw, 2007	470.110
10	Zdzislaw Bekinski	29.478	Agra-Art, Warsaw, 2007	299.551

Top 10 Artiști contemporani turci

	Autor	Record (€)	Casa de licitații	Valoare tranzacționată 2011-2013 (€)
1	Fahr-el-Nissa Zeid	1.666.580	Christie's, Dubai, 2013	5.357.798
2	Erol Akyavas	1.004.927	Antik, Istanbul, 2010	7.595.570
3	Burhan Dogancay	999.085	Antik, Istanbul, 2009	6.986.500
4	Orhon Mubin	543.520	Antik, Istanbul, 2010	5.666.180
5	Mehmet Guleryuz	303.360	Antik, Istanbul, 2010	2.622.324
6	Canan Tolon	209.550	Beyaz Pazarlama ve Muzayedecilik, Istanbul, 2013	1.440.093
7	Kemal Onsoy	106.075	Macka Mezat, Istanbul, 2013	2.559.368
8	Ahmet Oran	72.233	Antik, Istanbul, 2013	643.990
9	Ata Mustafa	62.400	Antik, Istanbul, 2010	1.202.951
10	Haluk Akakce	55.616	Antik, Istanbul, 2010	837.691

ARTMARK
INSTITUTUL DE
MANAGEMENT
AL ARTEI